

Pelastakaa Lapset

LAPSIYSTÄVÄLLINEN TILA VASTAANOTTOKESKUKSESSA

OPAS LAPSILLE SUUNNATUN
TOIMINNAN TOTEUTTAJALLE

OPAS LAPSILLE SUUNNATUN TOIMINNAN TOTEUTTAJALLE

Tämä taskuopas on tarkoitettu vastaanottokeskuksissa lapsille suunnattua toimintaa toteuttaville tahoille. Opas ei ole kattava selvitys Lapsiystävällinen tila -toiminnan perustamisesta ja toteuttamisesta, vaan sen tarkoitus on antaa vinkkejä toiminnan toteuttamiseksi turvapaikanhakijalasten keskuudessa. Opas pohjautuu Pelastakaa Lasten vuosina 2015-2019 vastaanottokeskuksissa toteuttamaan Lapsiystävällinen tila -toimintaan ja siinä tehtyihin havaintoihin. Lapsiystävällinen tila -toiminta on lasten auttamiseksi tarkoitettu kansainvälinen toimintamalli, jota käytetään humanitaarisissa kriiseissä. Useimmiten toiminta on järjestöjen toteuttamaa, mutta sitä voivat toteuttaa kaikki lasten apuna olevat tahot.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus takaa lapselle oikeuden leikkiin, vapaa-aikaan, kasvuun ja kehitykseen. Muun muassa näitä lapsen oikeuksia voidaan edistää myös vastaanottoaikana lapsille tarjotun toiminnan kautta.

Tällä hetkellä (2019) turvapaikanhakijalasten oikeus koulunkäyntiin toteutuu oppivelvollisuusikäisillä lapsilla kohtalaisen hyvin. Jokaisella lapsella on vastaanottoaikana oikeus ja velvollisuus käydä koulua, aivan kuten suomalaisillakin lapsilla. Tämän oikeuden toteutumisesta on vastuu sillä kunnalla, missä vastaanottokeskus sijaitsee.

Sen sijaan pienten lasten mahdollisuudet varhaiskasvatukseen ovat hyvin rajalliset, ja vain poikkeuksellisesti kunta tai vastaanottokeskus tarjoaa vastaanottovaiheessa oleville lapsille varhaiskasvatuksen palveluja. Virikkeellisen ja lapsen taitoja kehittävän toiminnan tarve korostuu erityisesti niiden lasten kohdalla, joille sitä ei ole tarjolla tasapuolisesti ja säännöllisesti. Lapsiystävällinen tila -toiminnalla pyritään vastaamaan tähän tarpeeseen.

Pelastakaa Lapset

SISÄLTÖ

1 Mikä on Lapsiystävällinen tila?	4
2 Miten tilasta tehdään lapsille sopiva?	6
3 Ideoita toiminnan sisältöihin	8
4 Miten huolehditaan lasten turvallisuudesta?	10
5 Lapsen suojeleminen toiminnassa	12
6 Mitä erityistä turvapaikanhakijalasten kanssa toimittaessa on hyvä huomioida?	13
7 Lapsiystävällinen tila osana Suomen vastaanottotoimintaa	14

MIKÄ ON LAPSIYSTÄVÄLLINEN TILA?

Lapsiystävällinen tila on kansainvälinen toimintamalli, joka tuo turvallisuutta, säännönmukaisuutta ja mielekästä tekemistä poikkeuksellisissa olosuhteissa elävien lasten arkeen. Lapsiystävällisiä tiloja perustetaan muun muassa luonnonmullistusten koettelemille alueille sekä pakolaisleireillä asuvien ja liikkeellä olevien lasten tukemiseksi.

Lapsiystävällisessä tilassa lapsi voi leikkiä, tavata muita lapsia ja turvallisia aikuisia sekä oppia uusia taitoja. Toiminnassa oleellista on kuulla lapsia ja vanhempia sekä ottaa heitä mukaan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Säännöllisen lapsille suunnatun toiminnan myötä on myös mahdollista havaita lapsen tarve erityiselle tuelle ja ohjata häntä lisätuen piiriin. Erityisen tuen tarve voi tarkoittaa esimerkiksi lapsen mielenterveyden tukemista, muiden terveyspalveluiden piiriin ohjaamista tai lapsen tehostettua suojelemista, jos lapseen havaitaan kohdistuvan erityisiä uhkia joko perheen sisältä tai ulkopuolelta.

Vastaanottokeskuksissa toteutettava Lapsiystävällinen tila -toiminta tukee turvapaikanhakijalasten psykososiaalista hyvinvointia. Parhaimmillaan toiminta tuo yhteen erilaisia perheitä, vastaanottokeskuksen työntekijöitä ja vapaaehtoisia, mahdollistaa myönteisen kanssakäymisen ja johtaa lasten asioiden parempaan huomioimiseen ja näihin liittyvien käytänteiden kehittämiseen. Toiminnalla pyritään edistämään lapsiystävällistä ilmapiiriä jo turvapaikanhakuvaiheessa.

KUVA:
CHRISTOF RIEKEN /
PELASTAKAA LAPSET

MITEN TILASTA TEHDÄÄN LAPSILLE SOPIVA?

Lapsiystävällisen tilan voi perustaa vastaanottokeskuksessa mihin vain sellaiseen tilaan, joka saadaan rauhoitettua lasten käyttöön.

Tilaa valitessa on hyvä miettiä:

- Onko tilassa käsienvesumahdollisuus?
- Onko tilassa tai sen läheisyydessä vessat erikseen tytöille ja pojille, ja ovatko wc-tilat esteettömiä?
- Onko tila riittävän suuri, jotta sitä voidaan lasten määrästä ja ikäryhmistä riippuen jakaa eri toimintoihin sopivaksi? Onko mahdollista saada käyttöön useampia huoneita, joissa voidaan tehdä erilaisia asioita?
- Onko tilassa istuinryhmiä vanhemmille?
- Onko tilaan helppo tulla ja onko sinne esteetön pääsy myös pyörätuolilla?
- Onko tilassa varauloskäynti ja onko sieltä helppo poistua esimerkiksi tulipalon tai muun uhkatilanteen syntyessä?
- Onko tila lukittava?
- Onko tila muiden käytössä toiminta-ajan ulkopuolella? Jos on, niin miten varmistetaan, että tila on lapsille toimintakunnossa aina toiminnan alkaessa, eikä tilassa ole esimerkiksi rikkinäisiä tai muita lapsille vaarallisia esineitä tai aineita? Onko tilan siisteydestä helppo huolehtia?
- Onko tilassa korkeita pudotuksia, teräviä kulmia tai muita lapsille mahdollisesti vaarallisia asioita tai esineitä?

Kaiken lapsille suunnatun toiminnan ei tarvitse tapahtua siihen tarkoitettuun tilaan, mutta lapsille on hyvä löytyä vastaanottokeskuksesta myös juuri heille tarkoitettu tila. Jotta tila olisi lapsille mieluisa, on tärkeää sisustaa se lapsille sopivaksi. Väreillä, kankailla ja lapsille sopivilla huonekaluilla voidaan saada aikaan lapsille houkutteleva ja mieluisa ympäristö. Lapsia ja perheitä voi myös pyytää mukaan tilan suunnitteluun ja rakentamiseen.

Pienet lapset tarvitsevat muun muassa lapsille soveltuvia pöytiä ja tuoleja sekä tarpeeksi matalalla olevia lelulaatikoita. Mattojen, pehmolelujen ja muiden helposti likaantuvien kankaiden tulee olla pestäviä, ja niiden pesemiseen kannattaa tehdä suunnitelma, jossa huomioidaan missä ja kuka säännöllisen pesun tekee. Leluja ja toimintatarvikkeita ei tarvitse olla paljon, mutta niitä tulee kuitenkin olla riittävästi odotettuun lapsimäärään nähden ja niiden tulee olla lasten ikäta-solle sopivia. Varusteissa on hyvä huomioida eri-ikäiset lapset ja lapsen kehityksen eri osa-alueet, kuten motorinen, kognitiivinen, sosioemotionaalinen ja fyysinen kehitys. Tila voi myös parhaimmillaan tukea lapsen suomen tai ruotsin kielen oppimista, esimerkiksi kuvakommunikointikorttien ja muiden kielellistä kehitystä tukevien asioiden (kuvakirjat, sanapelit) avulla.

KUVA:
EVELIINA VIITANEN /
PELASTAKAA LAPSET

On tärkeää varmistaa, että tilassa ei käy toiminnan aikana ulkopuolisia ja että tila on tällöin selkeästi vain lasten, vanhempien ja toimintaa toteuttavien aikuisten käytössä. Lukittava ulko-ovi auttaa sisään ja ulos kulkevien ihmisten seuraamisessa. Jos tila on toiminta-ajan ulkopuolella myös muiden käytössä, on hyvä sopia etukäteen tilankäytön pelisäännöistä ja varmistaa, että tila on lasten toiminnan alkaessa siisti ja siellä ei ole lapsille sopimattomia esineitä tai aineita. Samoin toimintaan tarvittavien varusteiden pitää löytyä tilasta toiminnan alkaessa, ja tähän tarkoitukseen tilassa on hyvä olla lukollinen kaappi, jossa voidaan säilyttää tarvittavia tarvikkeita toiminta-ajan ulkopuolella.

Mikäli toimintaa ohjaavia aikuisia on riittävästi ja tila on tarpeeksi suuri ja muunneltava, voi toimintaa parhaimmillaan toteuttaa kaikille alle 18-vuotiaille. Jos lapsia on paljon, on tärkeää kuitenkin varmistaa, etteivät pienimmät lapset jää isompien jalkoihin ja että toiminnassa on riittävästi toimintaa ohjaavia aikuisia. Tilan koosta riippuen se voidaan jakaa eri-ikäisten lasten käyttöön ja erilaisiin toimintoihin. Lisäksi etenkin pienten lasten vanhemmat saattavat haluta myös osallistua toimintaan, joten tämän voi huomioida asettamalla tilaan aikuisille sopivia istuinryhmiä sekä mattoja tai tyynejä, joiden avulla vanhempia kannustetaan myös leikkimään lasten kanssa lattialla. ●

IDEOITA TOIMINNAN SISÄLTÖIHIN

Pelastakaa Lapset on toteuttanut Lapsiystävällinen tila -toimintaa vastaanottokeskuksissa pääosin alle kouluikäisille ja alakouluikäisille lapsille. Toimintaa on kuitenkin mahdollista toteuttaa myös tätä vanhemmille lapsille ja nuorille.

Tilan valitsemisessa ja tarvikkeiden hankkimisessa on hyvä mahdollisuuksien mukaan huomioida luovuutta ja mielikuvitusta kehittävä toiminta, motorisia ja kognitiivisia taitoja kehittävät tehtävät, kielen ja kielitaidon kehittymisen tukeminen sekä liikunnalliset aktiviteetit. Muun muassa seuraavat leikit, tehtävät ja toiminnot on koettu hyväksi Pelastakaa Lasten Lapsiystävällisissä tiloissa:

Askartelu (tukee mm. hienomotoriikkaa, hahmotuskykyä, luovuutta)

- muovailuvahat tai askartelusavi
- hamahelmet (tarvitaan silitysrauta, mikäli halutaan säilyttää valmiit työt)
- mallista tehtävät askartelut (tarvitaan malli, sakset, liimaa, askarteluvälineitä joita voidaan yhdessä etsiä myös ympäröivästä luonnosta)
- maalaaminen (vesivärit, sormivärit)
- värityskuvat (valmiiksi printatut kuvat tai värityskirjat)

Musiikki (tukee mm. luovuutta, suomen kielen oppimista, yhdessä toimimisen taitoja)

- suomenkieliset lastenlorut yhdessä leikittynä (mm. Kuka saa lorupussiin kurkistaa, Pää olkapää peppu, Karhu nukkuu)
- soittimet (erilaiset rummutusvälineet, helistimet, triangelit)

Pelit ja rakentelu (tukee mm. hahmotuskykyä, yhdessä toimimisen taitoja)

- helpot palapelit
- helposti ymmärrettävät muistipelit ja lautapelit (mm. Kimble)
- korttipelit (mm. Uno)
- leikkivarjo
- rakennuspalikat

Liikunta (tukee mm. motoristen taitojen kehittymistä ja kehittää fysiikkaa)

- Pallopelit (mm. polttopallo tai jalkapallo jos tila sallii pelaamisen tai on sali käytettävissä; erilaiset pehmo-pallot sopivat pienempäänkin tilaan)
- Ulkoleikit (mm. hyppynarut, pulkkailu ja muut lumi-leikit talvella, ruutuhyppeily)
- Tanssi

Mielikuvitus ja kommunikointi (tukee mm. luovuutta ja kielen kehitystä)

- Rooliasut
- Kuvakirjat tai muut helposti luettavat kirjat

Vastaanottokeskusten Lapsiystävällisissä tiloissa toiminnan järjestämiseen vaikuttaa moni muuttuva tekijä: toimintaa toteuttavien aikuisten määrä, lasten ikä ja määrä, käytössä olevat tilat ja tarvikkeet. Tästä johtuen on mahdotonta antaa yleispäteviä neuvoja onnistuneiden aktiviteettien toteuttamiseen. Jokaiselle toimintakerralle kannattaa kuitenkin suunnitella mutama aktiviteetti niin, että näiden toteuttamiseen on tarvittavat tarvikkeet. Joustavuus on tässäkin tärkeää. Aktiviteetteja on hyvä voida muuttaa tilanteen mukaan.

KUVA:
EVELIINA VIITANEN /
PELASTAKAA LAPSET

Lasten ikä voidaan huomioida esimerkiksi seuraavasti:

- 3-6-vuotiaille lapsille pyritään varmistamaan oma leikkialue, jossa on mahdollista toteuttaa myös fyysisiä aktiviteetteja. Tämän ikäisten lasten keskittymiskyky on usein vielä rajallinen, joten on hyvä, jos tarjolla on erilaisia toimintoja, joiden välillä lapset voivat kiertää. Lapsille voi tarjota myös mahdollisuuden lepoon, esimerkiksi kirjojen lukemiseen rauhallisessa nurkassa yhdessä aikuisen kanssa. Etenkin pienemmillä lapsilla pitää olla riittävästi myös vapaata leikkiaikaa, eikä kaikkien lasten pidä odottaa osallistuvan suunniteltuihin aktiviteetteihin.
- 7-12-vuotiaat lapset käyvät yleensä vastaanotto-keskuksessa asumisen aikana koulua, joten heille toimintaan voi kouluaikana liittää muun muassa koulutehtävien läpikäyntiä. Tämän ikäiset voivat myös hyvin osallistua itselleen sopivan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tällöin mukaan voidaan ottaa lapsille tuttuja leikkejä, loruja ja lauluja, joita he voivat halutessaan opettaa myös toisille lapsille.
- 13-18-vuotiailla nuorilla on tarve olla tekemisissä mukavien aikuisten kanssa, mutta he pystyvät jo itsekin pitkälti suunnittelemaan ja toteuttamaan omalle ikätasolleen sopivaa toimintaa. Nuoria kannattaa kannustaa mukaan mahdollisimman paljon toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Heille on usein tärkeää vertaistuki ja muiden nuorten kanssa toimiminen. Samoin heitä voi aktivoida olemaan mukana nuorempien lasten kanssa tapahtuvan toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Mikäli aikuisia on paikalla vain vähän, kannattaa aktiviteetit rakentaa niin, että lapsi voi suoriutua niistä kohtalaisen itsenäisesti ilman aikuisen tukea. Vanhempia kannattaa kannustaa myös osallistumaan toiminnan toteuttamiseen lapsille.

MITEN HUOLEHDITTAAN LASTEN TURVALLISUUDESTA?

Turvallisuus syntyy paitsi tilan fyysisestä turvallisuudesta, myös turvallisista aikuisista ja toiminnan aikana saavutetusta turvallisuuden tunteesta. Toiminnan yhteiset pelisäännöt voivat parhaimmillaan auttaa tällaisen turvallisuuden tunteen muodostumisessa. On tärkeää varmistua siitä, että toimintaan osallistuvien lasten vanhemmat ovat tietoisia toimintaperiaatteista, joita tilassa noudatetaan, siitä ketkä aikuiset toimintaa toteuttavat ja miten lasten turvallisuudesta huolehditaan.

TILAN FYYSINEN TURVALLISUUS

Mikäli toimintaa toteutetaan pienille lapsille, on syytä kiinnittää huomiota muun muassa siihen, millaisia askartelutarvikkeita tilaan hankitaan. Terävät esineet, myrkylliset maalit ja liimat sekä hengitysteihin helposti joutuvat pienet esineet eivät sovi pienten lasten kanssa toteutettavaan toimintaan. Lelut täytyy pestä säännöllisesti, joten niiden laatuun ja kestävyyskannattaa panostaa. Pehmolelujen ja muiden karvaisten tavaroiden hankkimisessa kannattaa käyttää harkintaa, sillä lasten keskuudessa herkästi leviävät loiset kuten täit ja kihomadot viihtyvät niissä hyvin. Tilassa on hyvä olla myös mahdollisuus käsien pesuun. Käsienvesupaikkaa tarvitaan erityisesti, jos tilassa tarjotaan ruokaa, sekä erilaisten askartelujen jälkeen.

Tilassa on hyvä olla lukittavia kaappeja, joihin voi piilottaa muun muassa pesuaineet tai tärkeät paperit. Korkeammille hyllyille voi laittaa pienemmille lapsille sopimattomat tarvikkeet silloin, kun pieniä lapsia on paikalla. Korkeat kaapit on hyvä kiinnittää seinään, eikä tilassa saa olla mitään sellaista, mikä saattaa pudota tai kaatua lapsen päälle. Kaikkien tilassa olevien kalusteiden ja varusteiden tulee olla ehjiä ja puhtaita sekä helposti puhdistettavia.

Jos tilan yhteydessä on piha-alue, on tärkeää varmistaa, että myöskään siellä ei ole pudotuksia, myrkyllisiä aineita tai kasveja tai tilan läpi kulkevaa liikennettä. Ulkotila on hyvä rajata selkeästi ja aidata erityisesti pienempien lasten kanssa toimittaessa.

Mikäli vastaanottokeskuksessa käytetään hälytintä, tilaa toteuttavilla aikuisilla on hyvä olla se käytössään. Näkyviin, esimerkiksi seinälle, laitetaan tärkeimmät puhelinnumerot ja paikan sijainti, jotta myös tilasta

käsin osataan kutsua ulkopuolista apua. Kaikkien tilassa työskentelevien täytyy tietää missä on hätäuloskäynti ja kokoontumispaikka. Tilasta poistumista hätätilanteen sattuessa on myös hyvä harjoitella ennakkoon. Tilassa on myös hyvä olla ensiapulaukku ja vahtosammutin, etenkin jos tilassa käytetään kuumennettavia laitteita, kuten silitysrautaa tai uunia.

TOIMINTAA TOTEUTTAVAT TURVALLISET AIKUISET

Toimintaa voivat toteuttaa turvalliset, osaavat aikuiset yhdessä lasten kanssa. Pelastakaa Lapset pyrkii takaamaan toimintaa toteuttavien aikuisten turvallisuuden ja osaamisen muun muassa seuraavilla keinoilla:

- Toimintaa toteuttavat ovat aikuisia, eli 18 vuotta täyttäneitä. Mikäli toimintaa on toteuttamassa tätä nuoremmat, on toiminnassa aina mukana myös aikuisia, jotka ovat vastuussa alaikäisten turvallisuudesta.
- Kaikkien lasten parissa toimivien aikuisten rikostausta tarkistetaan (*Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 14.6.2002/504 ja Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä 14/8/2014*). Tämän tarkistamisesta vastuu on vapaaehtoistoimintaa toteuttavalla taholla.
- Toiminnan järjestäjä kouluttaa kaikki toimintaa toteuttavat aikuiset toimimaan lasten kanssa. Koulutuksessa käydään läpi toiminnan sääntöjä, tavoitteita ja aikuisen ja lapsen välistä myönteistä vuorovaikutusta.

- Toiminnassa tulee aina olla vähintään yksi ensiaputaitoinen henkilö. Suositeltavaa on, että kaikilla aikuisilla on ensiaputaidot.
- Pelastakaa Lasten toiminnassa vähimmäismäärä on ollut kolme toimintaa toteuttavaa aikuista, jolloin tilaan on jäänyt aina vähintään kaksi aikuista, jos yhden on tarvinnut lähteä esimerkiksi saattamaan lasta vastaanottoon tai vessaan. Riittävällä aikuisten määrällä varmistetaan paitsi toiminnan sujuvuus, myös se, että jos joku aikuisista käyttäytyy lasten kannalta epätoivottavalla tavalla, tämä huomataan ja siihen voidaan heti reagoida.
- Toiminnan järjestäjän on tärkeää huolehtia toimintaa toteuttavien aikuisten hyvinvoinnista säännöllisellä tuella, kuten palautekeskusteluilla. Turvapaikanhakijalasten kanssa toimittaessa saattaa esimerkiksi tulla esiin lasten ja perheiden vaikeita kokemuksia tai tunnetiloja, tai perheet saattavat yllättäen joutua lähtemään pois vastaanottokeskuksesta ilman ennakkovaroitusta. Muun muassa näissä tilanteissa asian tai tilanteen läpi käymisen tarve voi korostua. Tämä on erityisen tärkeää, mikäli toimintaa toteuttavat aikuiset eivät ole vastaanottokeskuksen työntekijöitä eikä heillä ole säännöllistä ammatillista tukea saatavillaan. Tällöin myös myönteisen palautteen antaminen toiminnan toteuttajille on erityisen tärkeää.

TOIMINNAN PELISÄÄNNÖT

Toimintaa aloitettaessa on hyvä sopia lasten kanssa yhteisistä pelisäännöistä, joita kaikki tilassa olevat henkilöt sitoutuvat noudattamaan. Säännöt on hyvä rakentaa niin, että kaikki voivat olla samaa mieltä niiden tarkoituksenmukaisuudesta. Pelisäännöillä pyritään luomaan mukava ja turvallinen ympäristö, ei rajoittamaan lapsia muuten vain. Säännöt voi laittaa esimerkiksi kuvallisina tilan seinälle, jotta niihin voidaan tarvittaessa palata. Lapset voivat esimerkiksi itse ehdottaa yhteisiä pelisääntöjä, joita he sitoutuvat noudattamaan toiminnassa.

LAPSEN SUOJELEMINEN TOIMINNASSA

Lastensuojeluorganisaationa ja lapsen oikeuksia edistävänä toimijana Pelastakaa Lapset kiinnittää (omassa) toiminnassaan erityisen paljon huomiota lasten suojelemiseen. Lasten suojeleminen koostuu muun muassa seuraavista asioista:

1. Do no harm -periaate, eli toiminnalla ei saa millään tavoin aiheuttaa haittaa lapsille ja perheille. Tätä tulee arvioida jatkuvasti toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.
2. Kaikki toimintaa toteuttavat aikuiset on valmennettu toimimaan lasten kanssa ja lapsiystävällisellä tavalla, he ymmärtävät lasten erityislaatuisuuden, lapsiin mahdollisesti kohdistuvat uhat ja lasten suojelemisen periaatteet sekä sitoutuvat Pelastakaa Lasten periaatteisiin lasten suojelemiseksi.
3. Lasten suojelemisen periaatteisiin sisältyy muun muassa
 - a. sitoutuminen vaihtoloon lasten ja perheiden yksittäisasioista
 - b. ilmoitusvelvollisuus huolta aiheuttavista asioista;
 - c. vastuullinen käyttäytyminen niin, ettei henkilö omalla käytöksellään vaaranna itseään tai muita
 - d. muiden kunnioittaminen, muun muassa ihmisoi-
keuksien kunnioittaminen ja syrjimättömyys;
 - e. sekä lasten suojelemisen huomioiminen, jolloin henkilö ei esimerkiksi salaa toiminnan toteut-
tajalta asioita, jotka saattavat vaikuttaa lapsen turvallisuuteen ja hyvinvointiin.
4. Jokaisen lasten kanssa toimivan aikuisen rikostausta tarkistetaan.
5. Aikuiset eivät vietä pitkiä aikoja yksin lapsen seurassa. Lapsiystävällisessä tilassa tämä tarkoittaa, että toiminnassa on mahdollisuuksien mukaan paikalla aina useampi aikuinen. ●

KUVA:
CHRISTOF RIEKEN /
PELASTAKAA LAPSET

MITÄ ERITYISTÄ TURVAPAIKANHAKIJALASTEN KANSSA TOIMITTAESSA ON HYVÄ HUOMIOIDA?

TAVAROIDEN MÄÄRÄ

Monille lapsille Lapsiystävällisissä tiloissa oleva tavaroiden ja lelujen määrä saattaa tuntua liialliselta, etenkin jos lapsi tulee ympäristöstä, jossa lapsille ei ole ollut paljon aktiviteetteja tai virikkeitä. Tästä johtuen on hyvä rajata tilassa näkyvillä olevien tavaroiden määrää ja ryhmitellä niitä selkeästi esimerkiksi laatikoihin ja kaappeihin. Tämä rauhoittaa toimintaa erityisesti pienten lasten kanssa toimittaessa.

VANHEMPIEN HUOMIOIMINEN

Lapsille suunnatun toiminnan toiminta-aika saattaa olla vanhemmille ainoa hetki, jolloin he voivat keskittyä omiin asioihinsa. On siis hyvä, jos lapset voivat osallistua toimintaan ilman vanhempaa. Silti on hyvä huomioida, että jotkut vanhemmat eivät uskalla jättää lastaan toimintaan yksin, tai lapsi ei ole valmis olemaan erossa vanhemmista. Joillekin vanhemmille toiminta tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden viettää aikaa toisten vanhempien kanssa. Tästä johtuen vanhemmille on hyvä myös varata omia istuinpaikkoja tai -ryhmiä tilaan. Jos tila on riittävän suuri, vanhempien kannustaminen mukaan toimintaan on tärkeää, sillä toiminnan kautta voidaan tukea lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Vanhemmat saattavat saada toiminnasta uusia työkaluja lastensa kanssa toimimiseen myös toiminnan ulkopuolella.

JOUSTAVUUS LASTEN KANSSA

Koska vastaanottokeskuksessa asuminen on monille perheille stressaavaa, ja lapset saattavat esimerkiksi nukkua tai syödä huonosti, on erityisen tärkeää, että toiminta on joustavaa ja kunnioittaa lapsen olotilaa ja valmiutta olla mukana toiminnassa. Kun toiset lapset ovat valmiita kokeilemaan heti kaikkea, on toisille tärkeää saada seurata sivusta tai vaikka vain levätä. Lapsille voi tarjota erilaisia virikkeitä, jolloin he voivat valita ne toiminnot, joihin he haluavat osallistua. Lapselle täytyy kuitenkin mahdollistaa myös sivusta seuraaminen tai vaikka vain omissa oloissaan oleminen. Lapsille voi esimerkiksi olla tarjolla lukunurkkia, joissa he voivat itsekseen katsella kirjoja tai vain lepäillä. On tärkeää, että toiminta palvelee lapsen tarpeita, vaikka aikuinen onkin vastuussa sen toteuttamisesta.

AIKUISTEN HUOLISTA VAPAA TOIMINTA

Koska monet vastaanottokeskuksessa asuvat lapset ja vanhemmat ovat kokeneet vaikeita asioita, ja heillä

saattaa myös olla keskinäisiä erimielisyyksiä, on tärkeää pyrkiä varmistamaan, että aikuisten asioiden selvittely hoidetaan lasten toiminnan ulkopuolella. Lapsille suunnatun toiminnan on tarkoitus olla huo- lista vapaata toimintaa. Aikuisten erimielisyydet saattavat heijastua myös lasten keskinäiseen käytökseen. Toimintaa toteuttavien aikuisten tulee pyrkiä varmistamaan, etteivät myöskään lapset syrji toisiaan ja että kaikki pääsevät mukaan ja tuntevat olonsa hyväksytyiksi toiminnassa.

HYVÄKSYVÄ JA KANNUSTAVA TOIMINTA

Lapsille leikki ja muiden kanssa toimiminen ovat usein väyliä vaikeiden kokemusten käsittelyyn. Lasten rajut leikit tai synkät piirustuksen saattavat joskus säikäyttää aikuisen. On kuitenkin tärkeää antaa lapsen käsitellä tunteitaan leikin ja muun lapselle ominaisen toiminnan kautta. Jos leikit ovat kovin rajuja tai väkivaltaisia, on niitä ehkä hyvä ohjata lempeästi toiseen suuntaan, mutta lasta ei pidä kieltää leikkimästä niin kauan kuin hän ei hajota mitään, satuta itseään tai muita. Tärkeää on, että lapsella on vieressään tukena aikuinen, joka ei lähde mukaan lapsen pahaan oloon, mutta antaa lapsen purkaa tunteitaan lapselle luontaisella ja turvallisella tavalla. On myös tärkeää, että ryhmäkerran lopussa tarkastetaan, että lapsi voi hyvin, eikä ole esimerkiksi ahdistunut jostain ryhmässä tapahtuneesta toiminnasta tai tilanteesta.

TYTTÖJEN JA POIKIEN TOIMINTA

Turvapaikanhakijalapsissa on suuri joukko erilaisista kulttuureista ja taustoista tulevia lapsia. Lapset saattavat tulla kulttuureista, joissa ei ole tavallista, että etenkin isommat tytöt ja pojat leikkivät tai urheilevat keskenään. Joillekin lapsille sekaryhmät saattavat olla esteenä vapaa-ajan toimintaan osallistumiseen. Esimerkiksi erillisten tyttöjen ja poikien wc-tilojen puute saattaa johtaa joidenkin kohdalla siihen, etteivät he tule paikalle lainkaan. Toisaalta joissain perheissä saattaa olla lapsia, jotka ovat esimerkiksi intersukupuolisia tai transsukupuolisia. Kun suunnittelee lapsille toimintaa, on hyvä olla tietoinen myös sukupuolen merkityksestä toimintaan osallistumiselle. Tärkeintä on tutustua omaan kohderyhmäänsä ja pyrkiä löytämään toiminnassa ratkaisut niin, että jokainen toiminnasta hyötyvä lapsi hyväksyttäisiin ja pääsisi omana itsenään mukaan toimintaan. ●

LAPSIYSTÄVÄLLINEN TILA OSANA SUOMEN VASTAANOTTOTOIMINTAA

Pelastakaa Lasten rooli kansalaisjärjestönä on olla lasten ja heidän perheidensä tukena siellä, missä haavoittavassa asemassa olevat lapset tarvitsevat eniten suojelua. Kansalaistoimijana kehittämme malleja ja ratkaisuja lasten tueksi ja työskentelemme viranhaltijoiden, ammattilaisten ja päättäjien kanssa yhteistyössä, jotta kaikkien lasten tilanne kohenisi pysyvästi.

Pelastakaa Lapset on kehittänyt Lapsiystävällinen tila -mallia vuosien 2015-2019 aikana vastaanottokeskuksissa Suomessa. Toiminnan tavoitteena on ollut, että mallia voidaan jatkossa käyttää osana suomalaista vastaanottotoimintaa ja -järjestelmää.

Pelastakaa Lasten pyrkimyksenä on, että valtio

- tunnustaa lapsille kuuluvat oikeudet suojeluun ja osallisuuteen vastaanottokeskuksissa
- ottaa huomioon lapsen edun toteutumisen lapsia koskeissa päätöksissä vastaanottotoiminnassa
- huolehtii, että se investoi valtakunnallisesti riittävästi pysyvään Lapsiystävällinen tila -toimintaan tai vastaavaan toimintaan kaikissa vastaanottokeskuksissa, joissa on lapsia
- vastaa siitä, että lapsilta ja perheiltä saadun palautteen avulla kehitetään Lapsiystävällisiä tiloja suomalaisissa vastaanottokeskuksissa
- tiedottaa lapsille ikätasoisesti ja heidän äidinkielellään heille kuuluvista oikeuksista. ●

KUVA:
EVELIINA VIITANEN /
PELASTAKAA LAPSET

LISÄTIETOA JA LÄHTEITÄ:

Hadid, Rima (2018), The Significance of Child Friendly Spaces in Promoting the Well-being of Asylum Seeking Children Case Study at Heikinharju Reception Centre, Finland. Oulun yliopisto, Faculty of Education.

Häikiö et al. (2017), Child Friendly Spaces in Reception Centres: Supporting asylum-seeking children and their families in Finland. Save the Children Finland.

Keinänen, Kirsi (2019), Vapaaehtoisen perehdytysopas Pelastakaa Lasten Lapsiystävällinen tila -toimintaan. Oulun ammattikorkeakoulu.

Minimum Standards for the Protection of Children, Adolescents and Women in Refugee Accommodation Centers. BMSFSFJ & UNICEF.

Minimum Standards for Child Protection in Humanitarian Action. The Alliance for Child Protection in Humanitarian Action.

Protected on Paper? An analysis of Nordic country responses to asylum-seeking children. UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence (2018).

Save the Children (2010), Child Friendly Spaces in Emergencies: A Handbook for Save the Children Staff

Save the Children Italia Onlus (2016), Child Friendly Spaces – The experience with Migrant Minors Arriving by Sea and in Transit.

Pelastakaa Lapset

Pelastakaa Lapset ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton, vuonna 1922 perustettu kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa ja maailmalla.

pelastakaalapset.fi

KANNEN KUVA:
ANNA PANTELIA /
PELASTAKAA LAPSET